

E-gradiva za slovenščino v 8. razredu

Online Learning Resources for Slovene Language in the 8th Grade

Tatjana Lotrič, Tina Žagar Pernar

Osnovna šola Naklo, Glavna cesta 47, 4202 Naklo, Slovenija
tatjana.lotric@quest.arnes.si, tina.zagar1@guest.arnes.si

Povzetek

Prispevek predstavlja pedagoška in didaktična izhodišča priprave e-gradiv za pouk slovenščine v 8. razredu ter prikazuje raznovrstnost in širino izdelanih e-gradiv. Pripravljeno osnovnošolsko e-gradivo obsega 90 odstotkov z učnim načrtom za slovenščino predvidenih ur v 8. razredu. Pri nastajanju sva avtorici upoštevali lastnosti računalniškega medija in izkoristili njegove prednosti za obogatitev šolske obravnave. Pri snovanju naju je vodila želja, da bi spodbujali k akcijskemu učenju, omogočali čim večjo interaktivnost in raznovrstnost nalog. Nastale vsebine zajemajo vse stopnje učnega procesa – od motivacije, prek obravnave do novih nalog – ter vse štiri z učnim načrtom predvidene sporazumevalne dejavnosti (branje, poslušanje/gledanje, govorjenje, pisanje) in raznovrstne metode ter oblike dela pri pouku. Pozorni sva bili tudi na interakcijo, tako je gradivo v celoti narejeno dialoško, spodbuja pa tudi interakcijo med učenci, medpredmetne povezave in želi krepiti procese samoizobraževanja in vseživljenjskega učenja.

Ključne besede: obravnava umetnostnih in neumetnostnih besedil pri pouku slovenščine, slovenščina, e-gradiva, sodelovalno učenje

Abstract

This article represents pedagogical and didactical framework for online learning resources for Slovene language in the 8th grade in all their diversity. Authors prepared 90 per cent of all the lessons, planned for the 8th grade. In order to enrich the whole learning process computer and all its advantages have been used. All the prepared online learning resources try to stimulate active learning, interactivity and diversity of exercises. Within the content authors tried to embrace all the stages of learning process (from motivation to new exercises), all four communication activities (reading, hearing/watching, talking and writing), and various working methods, expected in the national curricular document for Slovene language. Special focus was pointed at the interaction between the pupil and the content; dialogical method stimulates interaction among pupils and strengthens extracurricular connections and processes of lifelong learning.

Keywords: fiction and non-fiction text, Slovenian language, online learning resources, cooperative learning

Uvod

Na podlagi javnega razpisa Ministrstva za šolstvo in šport RS za področje uporabe informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) pri poučevanju in učenju ter sprejetega projekta Slovenščina v osnovni in srednji šoli¹ sva učiteljici slovenščine Tatjana Lotrič in Tina Žagar Pernar pripravili e-gradiva za slovenščino v 8. razredu. Celotno osnovnošolsko e-gradivo obsega 90 odstotkov z učnim načrtom za slovenščino predvidenih ur v 8. razredu in hkrati predstavlja polovico vsega gradiva, ki smo ga pripravljali v sodelovanju s srednješolskimi učitelji.

Avtorici sva se projekta lotili z namenom, da bi v e-gradiva vključili čim več tehničnih možnosti, ki jih ponuja računalnik, povezan s spletom. Želeli sva, da bi gradivo ponujalo čim bolj akcijsko učenje, pri katerem bi učenec v naravnih in simuliranih položajih prišel do novih znanj in spretnosti. Hkrati pa bi bil pri učenju tudi čim bolj interaktiven in bi se lahko učenja lotil tudi sam (na daljavo), učitelj, na drugi strani, pa bi izgubil vlogo podajalca vsebine, ki jo učenci sprejemajo nekritično in pasivno. Na prvi pogled izgleda učiteljeva vloga v takem procesu dela okrnjena, vendar kljub temu zahteva precej priprave, da lahko učence v izobraževalnem procesu usmerja in podpira, tako da tako rekoč sami pridejo do novih znanj. Prav ti nastavki za procese samoizobraževanja pa učiteljem dajejo priložnosti za razširjanje znanj z novimi izobraževalnimi vsebinami in s konceptom vseživljenjskega učenja.

Pri odločitvi za sodelovanje v razpisanem projektu je bilo nezanemarljivo tudi dejstvo, da je računalnik za učence že sam po sebi močan motivacijski element, ki ga učitelji moramo izkoristiti, še zlasti zato, ker se zdi, da učenci šolskemu delu doma posvečajo vse manj časa. Po odzivih najinih učencev sodeč, se čas, porabljen pred računalnikom, povečuje tudi v primerjavi z gledanjem televizije, vendar ta čas večinoma ni kakovostno izrabljen oz. vsaj deloma osmišljen.

Cilj pripravljenega e-gradiva za slovenščino pomeni tako v prvi vrsti dopolnitev obstoječih tiskanih gradiv (beril, delovnih zvezkov, učbenikov), popestritev pouka, dodatno motivacijo, spodbudo za domače delo, omogoča pa tudi celostno učenje na daljavo (vendar tudi v tem primeru ne brez pomoči učitelja, ki pomaga učencu pri vrednotenju na novo pridobljenega znanja).

Izdelano e-gradivo zajema vse stopnje učnega procesa – od motivacije, ki je mestoma prilagojena različnim ravnam zahtevnosti, prek obravnave do novih nalog, ki predstavljajo nadgradnjo in aktualizacijo pridobljenih znanj. Avtorici sva se trudili zajeti čim širši spekter tehničnih možnosti (video, zvok, simulacije ...) in učencem vsebinsko privlačnih vsebin z visoko sporočilno vrednostjo (predvsem pri neumetnostnih besedilih).

E-gradiva za slovenščino v 8. razredu

Na zgoščenki E-gradiva! (Pregled novih e-gradiv 2006/2007), ki jo je izdalo Ministrstvo za šolstvo in šport RS, lahko preberemo, da Ministrstvo na področju IKT pri poučevanju in učenju zagotavlja izobraževanje učiteljev, e-gradiva in podporo razvojno-raziskovalnim projektom, vzgojno-izobraževalnim zavodom pa tudi informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Da se zagotovilo udejanja tudi v praksi, lahko potrdiva tudi avtorici tega prispevka. S pomočjo projektov in razpisov smo namreč na OŠ Naklo pridobili potrebno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, ki je zaživela tudi pri pouku.

Avtorici prispevka kot učiteljici slovenščine še posebej spodbujava učence k rabi ponujene IKT, ki pomeni prijetno dopolnilo že obstoječim, neelektronskim gradivom. V nenehnem iskanju novih

¹ Projekt je prijavila mag. Klementina Podvršnik, Jezikovni studio – Ka. Pe.

primernih gradiv se je kmalu pokazalo, da je za rabo v razredu za humanistične predmete, še posebej za slovenščino, le malo ponujenega. Skupaj s srednješolskimi kolegi, sva se odločili, da se v letu 2007 odzoveva na javni razpis za izdelavo e-gradiv, ki je sofinanciran iz Evropskega socialnega sklada.

Tako je nastal sklop e-gradiva za poučevanje in učenje slovenščine v 8. razredu v obsegu 90 odstotkov z učnim načrtom določenih ur slovenščine v 8. razredu. S tolikšnim deležem ur sva zajeli tudi skoraj vse z učnim načrtom predpisane funkcionalne in izobraževalne cilje slovenščine v 8. razredu. Pripravljen e-gradivo se navezuje tako na obravnavo umetnostnih kot tudi neumetnostnih besedil. Medtem ko sva bili avtorici pri izbiri naslovov prvih vezani na predloge v učnem načrtu in izdanih berilih, sva izmed neumetnostnih besedil izbrali sodobna, aktualna oz. tista, s katerimi se učenci srečujejo v vsakdanjem življenju.

Predstavljeno gradivo je zaživel v spletni učilnici Moodle, tako da ga lahko uporabljajo le v okolje prijavljeni uporabniki. Zaradi lažje preglednosti so organizirana v širše tematske sklope (npr. France Prešeren, velika in mala začetnica ipd.), znotraj teh pa v podpoglavja uvodna motivacija, obravnava in nove naloge. Nekaterim sklopom je dodano tudi poglavje o preverjanju in/ali ocenjevanju znanja. Eden od sklopov vsebuje celoten pregled sinteznih povzetkov vseh sklopov, tako da učenci lahko hitro pridejo do glavnih definicij in razlag.

Gradivo je uporabnikom zelo prijazno, saj enoten oblikovalski način omogoča hitro najdenje v gradivu in takojšnje prepoznavanje posameznih enot; gre za različne sloge (npr. zeleni zapisi, vijolični zapisi), ikone, ki ponazarjajo različne dejavnosti, in ilustracije likov iz slovanske mitologije, ki prinašajo dodatna pojasnila, razlage manj znanih besed ali navodila za nadaljnje delo. Dodano vrednost gradiva predstavljajo tudi skrbno izbrani predlogi za branje z obravnavanim povezane literature. Ob vsakem sklopu najdejo namreč učenci vsaj nekaj predlogov umetnostnih ali neumetnostnih del, s pomočjo katerih lahko poglobijo pridobljeno znanje.

Avtorici gradiv sva se trudili zajeti vse štiri z učnim načrtom predvidene sporazumevalne dejavnosti (branje, poslušanje/gledanje, govorjenje, pisanje) in raznovrstne metode ter oblike dela pri pouku (urejanje gradiva, projektno delo, pogovor, miselni vzorec, razlaga, delo z besedilom, govorni nastop, metoda grafičnih izdelkov, poročanje, demonstracija, praktično delo, delo z delovnim lističem, tvorjenje). Pozorni sva bili tudi na interakcijo med učenci, tako da gradivo ni le individualno, temveč mestoma organizirano tudi v dvojicah ali v skupinah. Gradivo spodbuja tudi medpredmetne povezave, saj so obravnavane vsebine podprte z ustrežno glasbo, (umetnostno) zgodovinskimi in geografskimi podatki.

Celotno gradivo je zasnovano na podlagi različnih sporazumevalnih načel in strategij, ki omogočajo, da je učenec pri svojem delu nenehno dejaven. Pri tem ga vodi dialoški način komunikacije, ki spodbuja k branju, reševanju, razmišljanju, argumentiranju, pisanju ... Lingvistično izbran koncept dialoščnosti (2. glagolske osebe ednine) želi poudariti pomen učenca kot naslovnika in prispevati k večji učinkovitosti, zlasti pa k lažjemu ponotranjenju kognitivnih vzorcev mišljenja, skladnih s teorijami Piageta, Vigotskega in Bahtina.

Strani, vezane na določeno poglavje, tako v skladu s komunikacijskim konceptom kot tudi z zahtevami Ministrstva za šolstvo RS, vsebujejo različne interaktivne elemente. Tako so sestavljene naloge izbirnega in dopolnjevalnega tipa, uporabljeni so kvizi in križanke, oblikovane v okolju Hot Potatoes, učenec s klikom na zvočnik ali filmski kolut lahko poskuša in/ali gleda posneta gradiva (življenjepise avtorjev, interpretacije pesmi, primere govornih nastopov, oglase, radijsko igro, besedila v drugih jezikih ...), lahko pa si razlago snovi ogleda tudi ob pomoči simulacij, kratkih animacij in posebnih razlagalnih strani, ki se mu odpro s klikom na eno izmed mitoloških bitij.

Poglavja Nove naloge učenca spodbujajo tudi k interakciji s sošolci, saj je pogosto predvideno tudi delo v skupinah in dvojicah. Sodelovalno učenje je tako udeleženo s postavljanjem vprašanj sošolcem prek e-pošte, spletnikov ali drugih oblik (vođenih) klepetalnic, oblikovanjem in dopolnjevanjem miselnih vzorcev, objavljanjem prispevkov v spletniku, na spletni strani ali v e-glasilu in s spodbudo k pisanju wiki-čankov.

Pri snovanju in izbiri interaktivnih elementov sva imeli avtorici nenehno v mislih tudi tehnične zmožnosti podajanja povratnih informacij. Želeli sva, da bi učenec dobil hitro, strokovno in čim bolj

avtentično povratno informacijo, ki ga bo predvsem pohvalila, če bo pravilno rešil, oz. spodbudila k ponovnemu branju ali razlagi, če bo odgovoril napačno. Prav tako sva upoštevali učenčevo primarno radovednost in raziskovalno žilico, zato sva ga na več mestih usmerili k iskanju novih informacij, mu predlagali nadaljnje raziskovanje in ga napotili k nadaljnjemu raziskovanju in kritičnemu mišljenju.

Dragocen del gradiva, postavljen na konec posameznega obravnavanega sklopa, vsebuje vaje za utrjevanje in ponavljanje snovi ter preverjanje in preskus znanja. Učenec skozi didaktično raznovrstno oblikovane naloge preskusi in spozna, koliko si je v resnici zapomnil, del nalog pa je takšnih, da učenci ob novem, torej neznanem besedilu/gradivu že tudi uporabljajo znanje, pridobljeno na predhodnih urah. Preverjanja in preskusi znanja so raznovrstni, v posameznih primerih ponujajo tudi možnost izbire med pisno nalogo in preskusom znanja. Vsi preskusi znanja imajo dodan točkovnik in ocenjevalno lestvico, pri pisnih nalogah pa je dodan še kriterij ocenjevanja. Kot sva že omenili, gradivo prinaša tudi razdelek Govorni nastopi, kjer so posnetki govornih nastopov in kriteriji ocenjevanja ter primer ocene, tako da lahko učenec sam ovrednoti obstoječe gradivo, hkrati pa mu je to tudi nasvet pri sestavljanju svojega nastopa.

Zaključek

Opisana pedagoška in didaktična izhodišča ter struktura izdelanega gradiva nakazujejo smeri, ki sva si jih izbrali pri snovanju e-gradiva. Razen posamičnih izkušenj v letošnjem šolskem letu gradiva še nisva uspeli preskusiti v praksi, saj je šele nastajalo, tako da bo na prve odzive treba počakati do prihodnjega šolskega leta, že zdaj pa se zdi, da so učenci motivirani in izražajo večjo pripravljenost za delo (tudi doma) kot doslej.

Trudili sva se, da bi bilo gradivo prijetno za vse osmošolce in da bi ga uporabljali tudi učitelji pri rednem pouku. Slednji se tako lahko odločijo, ali bodo gradivo uporabljali pri pouku vseskozi ali izbrali le tiste dele, ki so se jim zdeli primerni. Meniva pa, da bo gradivo posebej dragoceno za domače delo in delo na daljavo, saj vsebuje celostno šolsko obravnavo (z uvodno motivacijo, razlago in novimi nalogami, utrjevanjem, s preverjanjem in z ocenjevanjem). Po drugi strani pa bi radi tudi opozorili, da gradivo vseeno ni povsem neodvisno oz. samostojno in da je učiteljeva vloga ključna za realizacijo vseh funkcionalnih in izobraževalnih ciljev. Gradivo je sicer skupek novih tehnoloških možnosti in predpisanih učnih vsebin, ki pa jih brez ustreznega učiteljevega poslanstva ni moč preplesti v učenčeve subjektivne mreže znanj in kritičnega odzivanja na svet.

Literatura

- Bajec, A. et al., (1994): »Slovar slovenskega knjižnega jezika,« DZS, Ljubljana.
- Erjavec, K., Volčič, Z., (1999): »Medijska pismenost: priročnik za učitelje osnovne šole,« DZS, Ljubljana.
- Honzak, Udovič, Mohor, Pirih, (2005), »Dober dan, življenje (Berilo za 8. razred),« Mladinska knjiga, Ljubljana.
- Kmecl, M. et al., (2002): »Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Slovenščina,« Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.
- Košir, M. et al., (1999): »Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Izbirni predmeti: Vzgoja za medije,« Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.

Lotrič, T., Žagar Pernar, T., (2007): Euo Ejournal, Splet izobraževanja in raziskovanja z IKT, SIRIKT 2007, Kranjska Gora 19.—21. apr. 2007, uredili: M. Vreča & U. Bohte, Arnes, Ljubljana.

Perovič, T., Šipek, Š., (1998): »TV novice«, Študentska založba, Ljubljana.

Pintarič, M., Lotrič, T., Žagar, T., (2005): Z digitalnim fotoaparatom do filma, 10. mednarodna konferenca MIRK, MIRK '05, Piran 19.—21. maj 2008, uredila: Zvonka Labernik & Matjaž Varše, Arnes, Ljubljana.

Dostopno na spletu

Boža Krakar Vogel, IKT in književni pouk, dosegljivo na: <http://info.edus.si/izod/mod/resource/view.php?id=2059> (7. 6. 2008)

Hot Potatoes version 6, dosegljivo na: <http://hotpot.uvic.ca/> (7. 6. 2008)

IS 2007, dosegljivo na: <http://is.ijs.si/is/is2007/index.html> (7. 6. 2008)

MIRK 2005, dosegljivo na: <http://www.vsezavse.com/mirk/index.php?lokacija=2&jezik=si> (7. 6. 2008)

MŠZŠ, Učni načrt za slovenščino, dosegljivo na: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Slovenscina_obvezni.pdf (7. 6. 2008)

SIRIKT 2007, dosegljivo na: <http://www.arnes.si/sirikt/program.html> (7. 6. 2008)

SIRIKT 2008, dosegljivo na: <http://www.sirikt.si/index-2008.html> (7. 6. 2008)

Avtorici

Tatjana Lotrič (1976) je profesorica slovenskega jezika in diplomirana novinarka. Nadaljuje s podiplomskim študijem. Osmo leto poučuje na OŠ Naklo slovenščino in izbirni predmet vzgoja za medije: televizija ter interesno dejavnost novinarski krožek, vodi pa tudi multimedijско delavnico za nadarjene učence. Na šoli je koordinatorica za mednarodni projekt Comenius. Vključuje se v mednarodne projekte eTwinning. Šesto leto je zunanja ocenjevalka pri zaključnem preverjanju znanja. Vodila je mentorsko mrežo šol za slovenščino prek Zavoda za šolstvo. Pri gradivu za izbirna predmeta Vzgoja za medije: Tisk in Televizija je sodelovala kot recenzentka. Leta 2005 je z delavnico Z digitalnim fotoaparatom do filma sodelovala na 10. mednarodni konferenci MIRK 2005, leta 2007 pa z delavnico EUO (elektronsko učno okolje) eJournal na mednarodni konferenci SIRIKT 2007. V istem letu je na mednarodni konferenci Informacijska družba 2007 predstavila prispevek z naslovom Živ projekt – sodelovanje in učenje. V letu 2008 je z delavnico E-domače branje sodelovala na mednarodni konferenci SIRIKT 2008.

Tina Žagar Pernar (1976) je profesorica slovenskega jezika in univerzitetno diplomirana literarna komparativistka. Nadaljuje s podiplomskim študijem. Sedmo leto poučuje na OŠ Naklo slovenščino, vodi pa tudi delavnico o radijski igri za nadarjene učence. Vključuje se v mednarodne projekte eTwinning. Šesto leto je zunanja ocenjevalka pri zaključnem preverjanju znanja v devetletni OŠ. Vodila je mentorsko mrežo šol za slovenščino prek Zavoda za šolstvo. Pri izdaji učnega gradiva za 7., 8. in 9. razred pri Založbi Mladinska knjiga je sodelovala kot recenzentka. Tretje leto sodeluje v predmetni komisiji za slovenščino. Leta 2005 je z delavnico Z digitalnim fotoaparatom do filma sodelovala na 10. mednarodni konferenci MIRK 2005, leta 2007 pa z delavnico EUO (elektronsko

učno okolje) eJournal na mednarodni konferenci SIRIKT 2007. V istem letu je na mednarodni konferenci Informacijska družba 2007 predstavila prispevek z naslovom Živ projekt – sodelovanje in učenje. V letu 2008 je z delavnico E-domače branje sodelovala na mednarodni konferenci SIRIKT 2008.